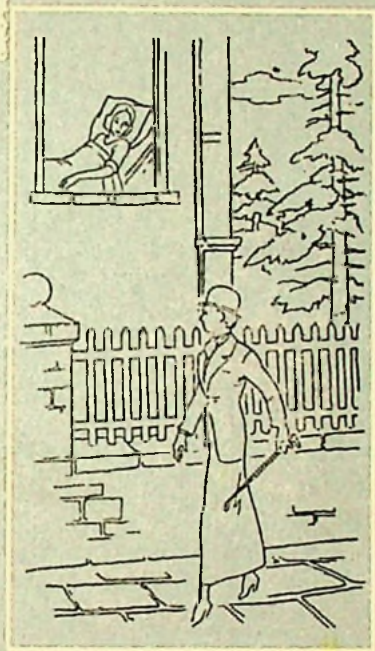

Б И С Е Р И

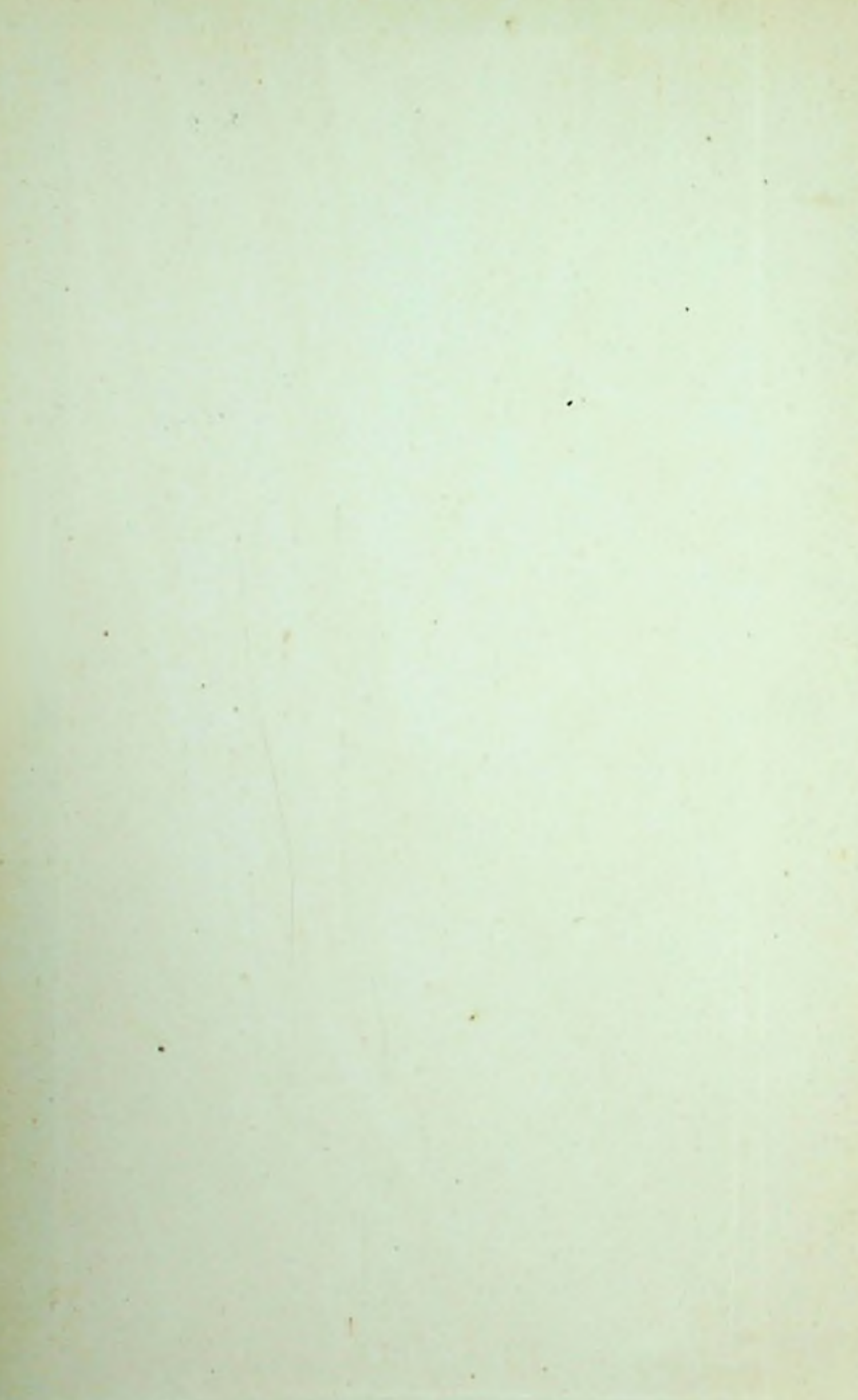
14157

8311-32

РУДОЛФ Г. БИНДИНГ

ЖРТВА

[illegible]

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
РАДНЕ ДОМАКОВИ
ДЕСКОВАЦ

Б И С Е Р И
ИЗ СВЕТСНЕ КЊИЖЕВНОСТИ

1

1942

БЕОГРАД

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
РАДСКЕ ДОМАШИНЕ
ДЕСКОВАЦ 32

ЖРТВА

НОВЕЛА

Написао
РУДОЛФ Г. БИНДИНГ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕС ОВЦА
Бр. 14. 151
Струка 830-32

Издавачко и прометно а. д.

»ЈУГОИСТОК«

Превела с немачког
ВЕРА СТОЈИЋ
Норице из радио
ЉУНА ЈАНКОВИЋ

Наслов оригинала:
Rudolf G. Binding
DER OPFERGANG
Eine Novelle

Штампала
ШТАМПАРИЈА „ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД
Јула 1942

(Опште овлашћење Хем. централе бр. 23597/XV-6 за
уtroшак хартије у јулу 1942)

У оно доба — био је врућ август месец — када је колера владала у Хамбургу и већем броју људи донела хлад гроба но иједно раније врело лето, могли сте, увек у исти вечерњи час, неколико дана уза-
стопце, да видите једну високу лепу жену како про-
лази једном од оних мирних и отмених улица у
кварту вила крај Алстера. Била је једва упадљиво,
али ипак тако чудновато прерушена да се свако у
мислима и нехотице бавио том појавом када би она
одавно већ ишчезла из вида. Од оно мало прола-
зника јамачно да се нико није усудио да је прати
погледом, јер цело њено држање то није дозвоља-
вало, али у мислима пратио је њу свако који би је
при сусрету запазио. Свакако није било време за
прерушавање, кад је зараза из дана у дан све по-
хлепније харала, па јој ни стотине људских жртава
нису биле довољне. Али када сам видео понашање
те жене, која је давала утисак као да са неким
безмерним унутарњим теретом прелази унапред од-
ређени пут, то ме је потресло, као да је, у некој
врсти утакмице, живот хтео да покаже како он за-
хтева свирепије, кривије људске жртве но сама
она смрт што испија животни сок.

Са тим кључем за решење загонетке пошао сам
за њом, а да она ништа није приметила, и неви-
дљиви трагови казивали су ми њену чудесну исто-
рију.

Посед из којег је лепа жена тих вечери полазила на свој чудни пут, припадао је њеном оцу, који је носио једно од најугледнијих имена тог гордог хансеатског града, и — са њим спојено у корисно тројство — сјединио у својој личности трговину најбољих енглеских штофова и достојанство сенатора. Јер горди град налази да је могућно да од својих најбољих синова захтева истовремено и старост породичног имена, и богатство и достојанство, а са своје стране мудро подупире ову повезаност која се и сама све више намеће. Као какав неизменљив трозвук лежале су те три речи над кућом и вртом, трепериле као сложни основни тонови у душама како њених становника тако и њених посетилаца, којима би се они сместа предавали чим би се пред њима отворила велика, досадно-уметнички искована гвоздена капија имања, којој се ипак ништа није могло приговорити, и чим би се у брижљиво негованом врту, иза ниско опуштених грана букве и ретких високих четинара, указала неумољиво бела фасада куће са затвореним прозорима. А читав систем живљења ових људи и ствари очигледно би се пореметио када би се игде или икад какав нов стран тон придружио добро саображеним старим тоновима, или када би се склад само за трептај померио.

Под тим трозвуком, чијем се дејству потпуно препустио, ступио је, отприлике пет година пре тога лета, и Албрехт Фробен први пут у кућу свог стрица, сенатора. Али оно напрегнуто и помало бојажљиво ишчекивање са којим је Албрехт прелазно широки пут од гвоздене капије до уласка у кућу није било упућено стрицу, већ — он то није скривао пред собом — његовој сестри од стрица Октавији, која је тада, као једина од трију кћери, још живела у кући. Јер она је била та којој је припадало једно неизречено обећање, једна готово намерно у области сањарења одржавана занесеност његових младих

година, у којима је неколико зимских сезона, у гарнизону свог оца на западу, провео са њом по игралима а неколико летњих сезона у Јахању и лову. То је било пре десетак година, у току којих је он, са радошћу неког унутарњег ослобођења и обесно, заједно са другим сновима и тананим склоностима своје младости безумно разорио и овај занос, тежећи намерно да од такозваног живота стекне извесну окорелост и грубост. Али из свих стварности и свих јаким љубави и страсти којима се — како је он веровао — био окружио, ипак је пред њим, као нека чудна савест, при сваком разочарању па чак и у његовим радостима, искрсавала Октавијина слика као у каквом огледалу покривеном велом.

Па ипак, он никад није на то обраћао пажњу, чак није сматрао за потребно да ту слику, која се стално враћала, боље посматра, јер у тим годинама палазио је да не приличи мушкарцу да гледа уназад. Напротив, појаву тог лика убрзо би замрачила или засенила светлост каквог новог дана. Али сада мислио је на то и, тако близу живом лику оне слике, учинило му се да су она опомињања била чешћа и јача по што се раније усудио да сам себи призна.

Када су се наткривена врата куће са тешким брушеним стаклима пред њим отворила тако бесшумно као крила какве гломазне касе; када је ступио у сумрачну непомичност трема, где је један висок, једва видљив сат тако споро и достојанствено кучао и покретао своје дугачко клатно као да и сам осећа како овде не би било на месту да немирно скакуће и клима, чинило му се као да се и оно једино што је он некад, у некој младалачкој жељи за отпором, на својој рођаци сматрао за разметљиво, чак смешно, претвара у супротност од тога. Јер њено римско име, на које је он раније тако гледао, преобраћало се у строгости која је овде владала и одисала у нешто сасвим неупадљиво. Морао је себи да

каже како је његов стриц могао себи да дозволи да својим кћерима да пробрана имена; и када му је у истом тренутку Октавија са неприкривеном али ипак пригушеном радошћу прилазила из дворане за музику, у којој јој је слуга пријавио посету њеног рођака, да га поздрави добродошлицом, налазио је да јој потпуно пристоји да носи своје пробрано име.

Октавија беше јамачно једно од најсавршенијих женских бића што су тад са достојанством прелазила преко „Јунгфернштига“. Изгледала је дивно у својој лепоти, охлађеној отменошћу, у својој висини, мирноћи и немарно одмереном држању.

„Дакле“, рече она весело и ухвати обе његове руке које су јој пошле у сусрет; „повратак после десетогодишњег лутања?“ — У њеним речима било је само благодатне шале, а не поруге, јер она је добро знала како је Албрехт једино у некој врсти беспомоћног пркоса и побуне против традиција и омрзнутог људског поретка ствари кроз све те године лутао, ношен променљивим круговима и вртлозима, а она је све то потпуно разумевала и опраштала.

„Ако хоћеш, повратак“, одговори он, док су полако улазили; „додуше, помишљао сам више на стицање до једне нове, ако и мирније земље која би лежала предамном“.

Октавија је смешећи се савијала главу час на једну час на другу страну, као да то по њеном схватању и није велика разлика; и у том тренутку учини се и Албрехту сам његов боравак овде више као повратак, јер га је она тако назвала. Ипак му је било сасвим јасно да она није говорила о повратку њој; јер сигурно није чекала на њега, ма да је она била увек та која се, у оним годинама када је он уображавао да може гордо да се одрекне целе своје родбине, храбро борила за њега против испада и поруга што су их њен отац и њена браћа сваком при-

ликом испаљивали на њега са задовољством једне оправдане а истовремено и безопасне паљбе. Она га је из оних простосрдачних заједничких доживљаја ранијих година боље познавала но сами његови родитељи и браћа, и схватала га је; јамачно није волела толико њега колико његов начин, његову свежину, храброст, његову и поред и после хиљаду младалачких лудости ипак промишљену снагу. У њеној добродошлицы осетио је Албрехт њено несмањено, чак повећано разумевање, а у том разумевању пак угледао је једно бистро и провидно сидриште које му се пријатно пружа после његових лутања, и уз које он сада благодарно пристаје.

Ма да је Октавија сада имала већ двадесет и седам година, још се нико није усудио да пристане уз то сидриште које је лежало пред дубоким заливом њеног срца. Јер она је чувала улаз помоћу литица свог поноса и своје надмоћности, а пред улазом вазда су пенушали хладни и одбојни таласи. Ни она ваљда није знала како је сама послужила свом срећном рођаку као бродовођа кроз таласе и литице и да је он већ пристао на опасном месту испред мирних вода њеног срца.

Оног дана, дакако, остао је Албрехт мирно на месту куда му је спровела брод, и још ниједним погледом није прелетео преко по оном лепом заливу, који му се учинио добро чуван.

Док су њих двоје сатима седели једно поред другог у искреном разговору и Октавија наредила да се послужи хладна закуска на сточићу испред оних ниских столица које као да су их држале приковане, нити је приметио он како се ниједном речју није распитао о стрицу и стрини, нити пак она да је пропустила да помене вишедневно одсуство својих родитеља, који су били пошли на своје имање у Холштајн.

Већ следећег дана напустио је Албрехт пружено му сидриште испред бране Октавијиног срца да би, како је он замишљао, весело упловно у луку са свежим заставицама искићеним бродичем своје љубави. Јер преконоћ, под утиском речи којима га је дочекала његова рођака, њему као да је постало јасно да је дошао са једном надом која се родила још пре но што је он њу поново угледао. Неизбрисивост њене слике у његовом срцу — која у истини није више била ништа друго но један, његовом сопственом жељом створени ослонац на једино женско срце које га је, по његовом мишљењу, потпуно схватало и ценило у доба када су га други ниподаштавали, а чије би место могла да заузме и мајка или сестра која би била пуна разумевања, — доказивала му је дубину и трајност једне љубави коју је можда тек јучерашњи дан био зачео. Мирно, бистро море које му се овде указивало учинило му се одједном пријатније и пуније обећања но сви пенушави таласи што забрује па одмах опет замру, који су га раније љуљушкали, и угледавши луку заборавио је ветрове и валове које је некад волео. Уз то је имао баш ону праву смелост да за себе придобије и освоји срећу која је многим другима, који би је пожелели, корачала исувнише усправно и гордо а да би се усудили да испруже руку за њом.

Пошто се, дакле, пристајање његовог брода претворило у долазак у просидбу и он радо називао ствари правим именом, а није ни хтео да има какве тајне пред Октавијом, није оклевао да пред њом истовари тешко натоварени бродич свог срца, који одједном услед неке скривене пукотине као да више није могао да носи свој терет. Поштење је као злато блистало из његових очију, и Октавијом је завладала једна дотад њој самој непозната тропутост када је, гледајући га мирно, слушала његове изјаве. Мислила је само на њега, само на судбину која се

за њега ствара, када му је — као да је она његов саветник и старалац у тој ствари — благо помиловала руку и упитала:

„А хоћеш ли бити срећан са овом женом?“ А притом он угледа сумњу у њеним очима — њега ради.

„Молим те“, рече он готово уплашено, „та у питању си ти! Ти, Октавија!“

Она је смешећи се затресла своју лепу главу: „Не“, изјави одлучно, „у питању си ти. Чини ми се као да ти тражиш тишину мора и пригушену светлост, док су ветар и валови, жар и радост сунца твоји прави елементи“.

Он није схватио њене речи. А није ни требало схватити, већ обарати та двоумљења пре но што још више израсту.

„Свакако тражим код тебе тишину и мирну светлост!“ добици он живо. „Доста ми је буре и жара, и они више немају моћи нада мнош“. — „Да ли ме волиш, то морам да знам“, додаде тихо и усрдно, нагињући се напред.

„Да“, рече Октавија, која није трпела у свом срцу никаква неразјашњена осећања.

Скочио је у својој радости, да је обгрли; али она је седела на столици и смешећи се пружала руке за пољубац. Када је потражио њена уста, било му је као да љуби какву лепу, росну ружу. Па ипак га је та жена волела и он никад није сазнао колико је велика била њена љубав.

У том тренутку, природно, испарила је роса која је лежала на њој од топлине његове срчаности и од искрености његовог срца, тако да је није ни осетио. Подигао је и привукао себи не тражећи од њене очврсле самосталности једно њој још страно припијање. Тако је она стојала крај њега, усправна и висока као и он, и њихове испружене руке, које су једно другом положили на рамена, одвајале су

их. Али њихови бистри и чврсти погледи прелазили су преко њихових укрштених руку као снопови светлости када се сусрећу. И тада су сагледали како је светла дубина из које су избијале те две ватре.

Врело је лето и опет као пре пет година, када су своју судбину везали једно за друго. Албрехт и Октавија сами су у отменој кући на Алстеру. Јер родитељи су опет на свом пољском имању у Холштајну, као што је то њихов достојанствени обичај у топло доба године. Радо су уступили своју кућу у граду Октавији и њеном мужу, да живе тамо док им је воља; јер Октавија се у тој кући добро осећа, и Албрехт мора себи да призна да она никад није тако лепа, тако спокојне душе, тако уравнотежена када је гледа у кругу његове делатности, који лежи далеко од Хамбурга, у једном веселом уметничком граду на западу. И Октавија то осећа и оно јој причињава невелик али постојан бол; јер она има храбрости и решености да се Албрехту за љубав прилагоди тој другој средини, и не зна ни за какво задрто истицање и грчевито чување својих обичаја и навика. Али у томе не успева. У њој као да је остало нешто од непомичности оне строге куће на Алстеру, где се врата још увек тако бешумно и полако отварају као крила какве гломазне касе, где високи сатови знају да морају полако и тихо да покрећу своја клатна, где сваког чим уђе савлада дух куће.

Непроменљива изгледа и Октавијина лепота. То је готово лепота једне живе дивне слике. Октавија је млада као и пре пет година и неће ни после пет година да буде старија. Живи као да будна ипак спава каквим чаробним сном, који је можда пушта да сања о страсти и болу, али јој уштеди доживљавање. Они се воле, Албрехт и Октавија, као пре пет година; али као и тада чини му се да додирује

расцвале росне листиће једне руже, када јој љуби усне; и изгледа, као и тада, да цела дужина испружене руке раздваја њихова тела.

Албрехт хоће за време боравка у летње-тихој кући да доврши једно дело из области историје уметности, за које је прикупио и средно све податке и припремне радове. Јер његова реч има важности у круговима стручњака, ма да се он, да би слободно могао да иде својим сопственим путевима, примио само неког мање истакнутог положаја у једној од државних колекција бакрореза. Када прелистава већ завршене одломке свога дела, може да га радује кристално чист облик његових мисли, које се нижу исто тако спокојно као што његова жена хода под нискоспуштеним гранама букве њихове баште; али њему се чини да речи немају праве топлине, и када хоће да искује друге на некој бољој ватри, оне из ње излазе не мање хладне.

Када изјутра ради освежења изјаше, да би она два пунокрвна снажна коња дугога каса, које им је поклонно Октавијин отац и које ће при одласку повести кући, научно пристојном понашању, он додуше још седи у седлу исто онако лако и слободно као и некад. Али сада јаше спорије и са нешто мање полета. Није да он то више не би могао. Али осећа исто тако мало жудње за галопирањем по ветру који звижди око ушију — а то је он некад толико волео — као што ни високи сат у трему нема прохтева да свој ход убрза.

У малом каналу до којег се благо спуштају травњаци баште на супротној страни од улице, и где дрвеће сагнуће своје пожудне гране ка води, лежи тркачки чамац увек спреман за употребу. Када Албрехт на њему извесла на отворени Алстер, ударци његових весала исто су тако снажни као и некад, када је он своје тело челично уживајући у његовој снази. Али не пада му на памет да веслањем истера

ослободилачки зној. Притом он не мисли на брижне опомене Октавије да себе штеди — јер он им се чак помало потсмева — али није му стало до ослободилачког зноја.

Све то зна Албрехт, и понекад уздахне. Али ипак не би умео да назове именом оно што му недостаје ни што га мучи. Зато он ваљда и мисли да уздише због сувишка лагодности и безбрижности, и задовољава се тиме.

Тада, једне мајске вечери, када је његов чамац после врелог дана већ касно клизио ка Алстеру под тихим сводом дрвећа, са којег је месечина капала у воду, а дуга весла овлаш додиривала површину воде, Албрехту се учини да осећа неки мали отпор који помало кочи брзину његовог чуна. Имао је утисак као да неко тешко тело виси на укоченом крмилу и пушта да га чамац вуче. Неколико снажних завеслаја, од којих чамац није онако стреловито полетео као иначе, убедили су га, и пошто је истовремено избио на месечинном обасјани Алстер, спази он прсте једне мале мрке руке која је чврсто обухватила задњи избочени крај његовог крмила. Држање те руке било је безбрижно, нипошто грчевито стезање дављеника који тражи ивицу чамца; и тада он примети, готово на светлој прузи коју је чамац остављао за собом, светлуцаво женско тело које је припадало оној малој мркој руци и испод саме површине воде пловило за чамцем, који је сада клизио спорије. Тело је лежало испружено на леђима, и таласи, који су се враћали и поново заклапали над трагом чамца у води, преливали су се преко њега. Главу и другу руку, која је јамачно обухватила крмилу одоздо, Албрехт није могао да види, јер извијена ивица чамца сакривала их је.

Али убрзо, када је и нехотице престао да весла, зачу заповеднички гласић пун нестрпљења.

„Ах! Даље!“ довикну му; и под неким чудним па ипак неосетним приморавањем Албрехт поново умочи кашике весала у таласе који су били посути светлуцавим сјајем месечине. Уствари му је пријало што поред сопствене тежине мора да савлада и један отпор, и одједном му се учини као да му је то већ одавно недостајало. Он снажно завесла и чамац полете као стрела. То се изгледа веома свиђало витком воденом бићу које се било обесило о чамац, јер је ућутало и задовољно шумело у свом течном оделу од таласа, које је месец оптично светлуцавим рубовима и ширитима. Албрехт је био толико опчињен овом снажном и дивном игром да је тек после неког времена уочио како је сада ипак, пошто су пловили усред широког басена, за нежно биће витких мрких прстију настала опасност, сем ако се то тело заиста не завршава рибљим репом.

„Умете ли да пливате?“ упита он одједном уплашено и престаде да весла.

Она као да је омаловажавала то питање, па одговори само: „Вода ме тако боље милује“. — „Уосталом, ако престанете са веслањем, моје одело од таласа постаће исувише провидно и мораћу да вас напустим!“ додаде затим претећи.

Да не изгуби ту ретку пратњу, Албрехт послушно завесла поново. Док је некадашња радост потпуног залагања целе своје физичке снаге опет прожимала његово тело и палила га тихим жаром — а та му је радост дуго недостајала — његове су мисли биле као опчињене поновно пробуђеним чаролијама једног давно прохујалог времена, којег је ипак морао тек да се присећа. Сличну пустоловину никад није доживео нити је њу срањивао са раније доживљеним; али нешто познато и присно запањуло га је из речи пливачице, чији глас, међутим, никад раније није чуо: „Вода ме тако боље милује“. Зашто се нежност и снага, сједињене у тим речима,

увлаче у његово срце, као нежност и снага каквог сунчаног, враголастог морског таласа у мало издубљење у стени?

Тако се потпуно био предао овим осећањима да ни најмање није био радознао на решење чаролије. С њим се дешавало оно што се дешава сваком човеку који се радо и без запиткивања предаје опсени док она траје и тек када је она прошла жудно тражи објашњење. Тако је са својим теретом ђутке веслао даље, када га глас испод нивице чамца трже из његових мисли које су се све више удаљавале.

„Ја ћу се сада вратити“, допре глас одоздо; „а ви нећете поћи за мном, као да сам права вештица!“

У том тренутку чамац, неочекивано ослобођен свог терета, код идућег завеслаја тако стреловито полете у даљину да Албрехт умало што не паде уназад са свога седишта. И већ је неколико метара био удаљен од округле тамне лопте, која је сигурно и равномерно пливала ка обали, у правцу одакле је и дошла. То је било све што је још спазно од пливачице, и када је само за тренутак осетио искушење да окрене чамац и да весла за њом, одмах се застидео те помисли као какве незахвалности и пустио чамац да клизи даље без завеслаја, док се није сам од себе зауставио и мирно лежао на води. Тада више ни главу тајанственог бића није могао да разликује на бледо светлуцавој површини воде.

Дубоко у ноћ привезао је Албрехт свој чамац за мало пристаниште у скривеном каналу; јер дуго је још мирно остао да лежи напољу на слободном Алстеру, као што човек после лепог сна још неко време мирно почива. Затим је ушао у спаваћу собу Октавије, која је у млакој месечавој ноћи само лако дремала. Пустоловина га је ваљда више узбудила но што је и сам знао, а осећања која је тај доживљај дочарао збуњивала су га. Све га је то гонило да

потражи уточишта у јасним и спокојним осећањима ове жене, која га је досад увек разумевала. Себ је, на ивицу њене постеље, и ноћно сумрачно осветљење собе било му је довољно јасно.

„Ту дакле има правих правцатих водених вила“, рече он, „и то од најгоре врсте, наиме у људском обличју“. А затим исприча своју пустоловину жени која га је ћутке слушала.

Опис мора да је испао чудно, јер Октавија викину смејући се, када је он завршио: „Па ти си сасвим одушевљен! — А што се тиче водене виле, ја је познајем: Жоа се вратила; тај подвиг потпуно одговара њој. Али ако се вратила, онда она станује у суседној кући низ канал, која је припадала њеном покојном очуху. Како се она уствари зове, ја не знам; сви смо је још у школи звали Жоа — Радост — јер ако на крштењу и није добила то име, оно је једино које би морала да носи. Јер она је најдивније женско биће које све кипти од радости, на целом пространом земљином шару. Само —“, и ту је госпођа Октавија мало оклевала, „само никад нисам могла да јој се приближим; нисам умела, како се то обично каже, да идем с њом у корак“.

Албрехт се сада сећао да је терет осетно већ приликом изласка чамца из кратког канала, и ни тренутка није сумњао да је оно биће вукао за собом које се, како Октавија сама признаје, са пуним правом зове Радост.

„Али ти ми о Жоа још никад ништа ниси причала“, одврати он. Њему се ово име, изгледа, веома свиђало за водену вилу коју је нашао.

„Ах“, учини она; „то сигурно није било зато да бих њу сакрила пред тобом. Али, прво, она је ретко у граду, а друго, као што знаш, овде се људи међусобно не познају, чак и ако живе кућа до куће. Знаш ли ти можда да ли је суседна кућа настањена или није? Па ипак не лежи ни толико далеко од

улице ни толико сакривена у башти као наша. Она иде својим сопственим путевима, који се мене не тичу. Али ако хоћеш да је видиш, треба само довољно рано да устанеш; јер ја сам уверена да је повела собом своје коње и уз то још цео круг животиња“.

„Сутра ће ваљда да се одмара од напорног пливања“, рече Албрехт, дижући се. Брзо и лако пође у своју собу и баци се на постељу у некој чудној мешавини од узбуђења и млитавости.

Раног светлог мајског јутра, када се Албрехт дигао иза сна, — и ма да се сећао сваке ситнице, а Октавијине речи о Жоа још му звучале у ушима као похвала коју радо слуша, јер се помало и њега тиче, — учини му се његова пустоловина толико невероватна да је пре свега потрчао доле до пристаништа, као да би му чамац могао да пружи извесност. Али овај је само несташно клокотао на лаким ситним таласима, и Албрехт се љутито окрете. Ано је веровао да ће, одуставши од свога јутарњег јахања, стићи још довољно рано да угледа своју водену вилу како, преобраћена у амазонку, изјаше из свог поседа, нашао се и у том очекивању преварен; јер отворени прилаз суседног парка, који му је изгледао као уклет, јер га никад раније није приметно, показивао му је лаке округле трагове копита који су водили напоље.

Тако је нестрпљиво, и помало застиђено што му је пало на памет да једну страну даму на тај начин вреба, ходао горе доле по усамљеној улици, где су јутарња бића која разносе хлеб и млеко очигледно са чуђењем и негодовањем посматрала и трпела његово присуство, неоправдано у то доба дана. Већ му је та нема општа осуда почела да бива досадна, када му се одједном указа приказ због којег је заборавио све око себе. У улицу скрену

једна јахачица. При сваком кораку њеног коња као да су се хиљаде шарених сенки и светлости, што су продирале кроз високо дрвеће, тискале и отимале о њу. На тој жени није било ничег враголастог ни обесног, ништа што би указивало на какво разузда-но дете, као што је он можда очекивао после си-ноћње пустоловине, и никакав распусан покрет није нарушавао савршено држање њеног тела. Припије-но и савитљиво као лескова грана уз стабло њихала се она на коњским леђима, као да је њу сама при-рода посадила на њих, и танани пажљиви покрети ушију племените животиње поносите хода као да су одавали дужно поштовање жени која је владала њеном вољом. Албрехтово срце заигра од радости када се она на неколико корачаја од њега, и не тргнувши узде, као по неком унутарњем споразуму са својим коњем, одједном зауставила. Јер морао је у себи да призна да никад није видео нешто савршеније у вештини јахања, коју је волео и са по-носом упражњавао.

Али та вештина била јој је очигледно урођена као и звонки смех са којим му је прилазила на ко-њу. Јер она га је одмах познала и, судећи по свему, његово је чекање њу исто толико задовољавало ко-лико и развеселило.

„У праву сте, господине Фробене, што сте до-шли да примите пропуштену захвалност за своје услуге реморкирања“, рече много мање заповеднич-ки но што му је тај глас јуче звучао; „или хоћете још и награду?“ И њене очи притом простосрдачно севнуше неком чудном нежношћу.

Ма да то нипошто није звучало као изазивање, Албрехт искористи њене последње речи, само да не би зависно од нити случаја које се брзо опет отки-дају и да би везао пристојну узицу коју треба само да повуче па да се она појави.

„Ако вам је свеједно“, одговори он, „више волим да примим награду!“ И он услови да сме да је прати на њеним јутарњим шетњама на коњу, све док јој не додија.

„Са тим ограничењем пристајем“, рече она смећећи се; „у седам сати морамо опет да будемо код куће, јер онда почиње живот једне старе следе не коју ја волим“. Притом држањем свог корбача показа на кућу и крену коња лаганим ходом.

„А како да вас зовем?“ упита Албрехт, идући поред ње.

„Ах“, учини она с омаловажавањем, „зовите ме Жоа, као и остали. А то име је за мене мила успомена на моју старамајку, која ми га је и дала. Јер ако то име с правом носим, мора бити да сам од ње наследила особину да будем увек весела. Била је из Пикардије и пресађена је у ову велику трговачку кућу мојих овдашњих предака као каква страна добра лоза у брижљиво негован виноград. Али као да је цео сок ушао само у мене!“

Као да јој крв те стране лозе у њеним жилама понекад и самој задаје сувише мука, она код тих последњих весело-љутитих речи удари лишће једне липе које се са плеском расцепи, и откаса без даљег поздрава шљушковитим путем баште до које су сад били стигли, ка штали сакривеној у дубини.

Албрехту као да је већ био познат њен нагли начин, па од њиховог опроштаја није ни очекивао никакво беспомоћно задржавање са уобичајеним речима и непотребним тапкањем на истом месту. Ипак је, када га је на тај начин напустила, имао слично осећање као и јуче, када га је одједном са чамцем гурнула на воду. У њеној наглости није било тврдоће и он је осетио само неку нежну неумољивост, сличну неумољивости сунца које се благо и без могућности говора повлачи са какве пријатне куће.

коју је ипак, док му је било време, нежно загрева-
ло и обасипало својим осмехом.

Албрехт је узимао своју награду, обилато и свако-
дневно. Јер сваког јутра рано јахао је са Жоа у
поље. Јахали су, када је сунце сијало и када су сиве
магле лебделе над земљом; јахали су када је падала
киша и када је дувао ветар; јахали су када се зе-
мља испаравала и када је мирисала; јахали су и сме-
јали су се. Брзи су били Жоини коњи, један сна-
жан пунокрвни вранац и један јак племенит пони
расе Галове; они су је носили наизменично. Додуше,
никад нису бесно па чак ни необуздано јурили по
пољу; али било је пуно оних помамних галопа када
ветар зафијуче по карицама узда а јахачу нестаје
даха; и полетели би као да их земља стреса са себе.
За Албрехта све беше као некад, и он није схватао
како је то могао да заборави. Али сваког дана у
исти рани час нестајала је Жоа после јахања као
какво неумољиво сазвежђе. Тврдила је како тад мора
да брине за слепу жену, да посвршава штошта за
себе и друге ствари које се тичу ње, и више се није
појавила. Понекад би поменула пустоловину, када
је обешена о његов чамац плувала у ноћ, али није
показивала жељу да је понови или уопште ма шта
да удешава и намерно изазове. Све што је чинила
и говорила било је неудешено, несвесно, ненамерно,
као каква појава у природи: киша, сунчев сјај, из-
вор, сурвавање земље — па ипак и са оном истом
свесношћу, са оном истом тајанственом намером
која покреће кишу, сунчев сјај, или какав извор.

Откад је ступила у његов живот, Албрехт је био
као измењен. Прихватао се свога рада са радосним
бесом, и пошто је јасно осећао како му је добро
успео увод у његово дело који је тих дана, као у
неком пијанству од сунца, скицирао, сада је једну
мисао за другом бацао у тај исти пламен, а затим

опет извлачно у усијаном жару који се никад није гасио и у којем је тим мислима могао да да најсмелије облике. Чинило се као да се у његовом телу поново пробудила нека јединствена снага која је била замрла; није било ничег што би му недостајало, што би га мучило или макар само замарало. „Цела ова блажена дивота“, говорио је сам себи, „крила се у тами мога срца као какав дијамант у мрачној шкрињи. Али чим зрак сунца падне на њега, он севне и запламти као ватра, и није му потребно да то пламсање и блистање тек научи“. Али док је о томе размишљао, сети се речи које му је Октавија некад говорила: „Чини ми се као да ти тражиш тишину мора и пригушену светлост, док су ветар и валови, жар и радост сунца твоји прави елементи“. И он претрну. Тада је он те речи готово пречуо, јер их није схватио. Данас, у пуној свести једног неслућеног преображаја, он их схвати и оне га потресоше. Зар она није као ветар и таласи, као жар и радост сунца? Зар он већ није подлегао свему томе као каквој коби? Још се надао; умиривало га је са знање да не осећа никакву жељу да кришом баца погледе на њу, нити да је обавије заљубљеним мислима, већ воли да је гледа отворено, као какав диван комад природе, чији приказ весели свако срце које правилно бије. Али истовремено је осећао како то умиривање не делује поуздано.

Једног јутра када су се враћали кући са жарког јахања кроз житна поља из којих су избијали врели мириси земље замоли га Жоа да пође у њену шталу и погледа вранца који се био озледио при једном смелом скоку. Албрехт одведе свог коња у шталу и пређе преко на суседно имање. Жоа је стојала у ходнику мале шталске зграде пред отвореним вратима једног бокса, из којег је вранац напола био изишао и сада, непрекидно машући главом горе-доле, трљао нос и чело о груди и крило своје го-

сподарице, тако да су се свиленасте сјајне длане распршавале на све стране, уколико се нису закачиле за њен дуги риђи платнени капут или за црну јахаћу сукњу. Она је то подносила смешећи се, као да не сме да прекида миловање које може да укаже једној животињи. Али нежност њеног коња била је мало исувише силовита и неодмерена, тако да је Жоа морала да устукне и заплевши се о дуги skut свог јахаћег одела умало што није пала. Албрехт, који је стојао иза ње, отера коња једним покретом и прихвати њу у наручје, не без неког лаког узбуђења. А Жоа се од овог новог додира исто тако није отимала као ни од додира животиње која се умиљавала. Јер одмах је осетила његову нежност и снагу, као да јој је то наговестила каква варница што пршти са тела на тело. Одолевала је том додиру са свом самосвесном одбранбеном моћи своје женствености и предавала му се са свим њеним дивним депотским правом. Тако је лежала, нагнувши главу уназад, на његовим грудима и гледала му у очи.

„Ми се волимо, пријатељу мој“, рече полако и тихо, без трунке несигурности или бојазни да се можда вара; „и биће зло“. — „Зло!“ викну жалобно, као да се љути на нешто неотклонљиво. Она се усправи и одвоји од њега. „Зло“, понови као за себе и поче беспомоћно да лупка ногама по каменом поду.

Тада појми Албрехт да је подлегао ветру и таласима, жару и радости сунца, и када је ступио у непомичност, у сумрачну светлост и свежину тихе куће коју је Октавија осећала као благодат, њега подиђе језа.

Октавија је опазила радосно-делатну снагу која се била пробудила у Албрехту, његово повишено расположење, полет какав је — према причању других — имао у доба своје слободе али који негде као

да је претрпео бродолом. И не само да је опазила и радовала се, њега ради, већ је од његовог зрачења и жара падао као неки сјај и на њу саму. Јер из обиља што га је свакодневно доносило у кућу, из смеха који је био у њему, из ведрине његових мисли, падала је сада из дана у дан све раскошнија прегршт у њено крило. Она је додуше све то примала пуна насмејане захвалности, па вољно слушала и Албрехтове простосрдачне и одушевљене приче о Жоа, у некој врсти дивљења за, њој самој страну, моћ тог чудног бића. Али чим би он учинио покушај да и њу повуче, чим би је позвао да изјутра са њима изјаше, да једрилицу спреми за крстарење у троје, да позове Жоа у своју кућу, она би устукнула, као да тиме мора да прекорачи границу коју је њено сопствено биће њој повукло.

„Ја сигурно немам никакве ненаклоности према Жоа“, изјави она; „јер ја њу познајем као красну личност, као створену да буде радост за мушкарца. Али ти знаш: ја не могу да идем са њом у корак. Не бих пристајала уз ваш весели начин и стојала бих помало по страни. А то ти тек не би хтео“.

Када би она говорила тако, Албрехт би помишљао на њене покушаје да се прилагоди кругу људи и ствари у месту његовог службовања, и морао би јој дати за право. Није желео да је мучи. Истина је, говорио је сам себи, она би пристајала уз нас као каква звезда уз сунчани дан, или као они дивни велики цветови што почивају на црној тишини америчких река када би се положили на весело наборане таласиће мора. У таквим тренуцима прилазио би њој, која га је разумевала, и пољубио благо у њено чисто чело.

Пошто су се све ствари, а нарочито оне које су се односиле на њега, јасно огледале у њој, а Албрехт са своје стране нимало није осећао жељу да ма шта затаји кристално бистрој свести и огледалу

што га је имао, Октавија је оног дана када је Жоа лежала у његовом наручју и њихова осећања назвала правим именом опазила озбиљну муку и тиху безнадежну борбу у његовој души. И она одлучи да му притекне у помоћ у његовој муци и борби. Јер било је у њеној природи да за човека ког воли учини све што је у њеној моћи; зато је у оној чудесној неприкосновености свога бића и поверовала како ће том човеку моћи да буде штитоноша у борби његових осећања.

Тада се деси да Албрехт, у беспомоћности чудесног удвојеног бола својих сукобљених осећања, поче да упоређује предмет своје мушке страсти са предметом свог непрекидног обожавања. Узалуд се томе опирао, понављајући хиљаду пута у себи како их он, обе, понижава самим тим што их такорећи одмерава једну према другој, а да, напротив, треба да их прима као два заиста неупоредљива бића. У том расположењу настојавао би онда опет да обема пружи задовољење и да их једну према другој узвисује, на тај начин што би жену која је у том тренутку у његовим осећањима подлегала узимао у заштиту противу победнице и дотле јој додавао важна пренимућства док се кантар не би обрнуо, па би брзо морао опет оној другој да прискочи у помоћ. Али шта му је вредело да зна како је Октавија лепша, јамачно и боља, а можда и племенитија и пожртвованија од Жое; ова је била радоснија, срећнија, загревала јачом топлином, имала више полета, и њему би намах било добро у њеном присуству.

Тако се тетурео под наизменично блаженим и злосрећним оптерећењем, када му је Октавија пришла да му помогне. Седео је касно увече у оквиру свог прозора, који није био осветљен месечином, и у тихом заносу своје жудње, преко врта своје при-

јатељице, гледао напоље на слободни Алстер. Тада му се из собне таме приближи жена која га је разумевала и положи своју руку на његову, исто тако благо и забринута као онда када је он њу испросио.

„Зар је то толико тешко?“ упита га она, уштедевши му свако исповедање како је до тога дошло.

Он је погледа благодарно. И гледајући је, само климну главом, јер није имао речи. Она му тада својом нежном руком помилова слепоочницу, док је друга рука и даље остајала на његовој, и ниједним звуком није се тискала у његов бол; дуго, дуго, док није истовремено са његовим челом изгладила и пут речима.

„Видиш“, рече он најзад, „био сам тако поштен онда када смо гледали једно другом у очи, а сада изгледа као да је то ипак била издаја!“

„Не може да буде ништа зло“, тешила је она и са муком се мало нашалила, „када то мом мужу даје снаге и радости и полета какве још никад на њему нисам видела. Зар да га зато мање волим?“

Било је опет као онда када се Албрехт готово престравио и хтео да јој одговори. Али, као и онда, она само затресе своју лепу главу, не давши му да говори. „Не, — у питању си ти“, рече као и онда, и чинило се као да је она сама од сваког потреса свога срца заштићена.

Неизрецива благодарност и тронутост гониле су га да је без речи привуче себи, али се одједном заустави, као омађијан.

Јер кроз летњу ноћ без трептаја продирала је к њему горе, као струја која њега тражи, светлост са једног блиставог женског лика који је из таме суседне куће био ступио на осветљену терасу и сада стојао на црним и белим каменим плочама, на ивици степеница што воде у башту. То је била Жоа. Тешка свилена шпанска марама благо жућкастобеле боје, коју је само њој својственим покретом набрала око

себе, обавијала је њено снажно тело, слично витој лози, и својим сјајем продубљивала топлу мрку боју лица, потиљка и руке, дајући им готово индуски тамну сенку. Она без сумње није знала да је неко посматра, а није могла ни да наслути близину свога пријатеља. Јер Албрехт јој је тог јутра, када су се опраштали после јахања, рекао да ће са Октавијом провести ту ноћ на пољском имању њених родитеља и да због тога следећег јутра неће поћи на уобичајено рано јахање. Тек Октавија га је наговорила да остану у граду, да не би био лишен своје јутарње радости.

Албрехт и Октавија нису се усудили да се покрену, а њихови погледи били су приковани једним дивним приказом, који су доживели заједнички, држећи једно друго за руку. Жоа је дуго стојала без покрета и гледала у месец, коме је била сасвим окренута. Али живот неког унутарњег узбуђења преливао се преко њеног тела као таласи и она није била изишла на терасу због благог месеца, већ ради неког ослобођења, можда ради неке победе. Очи су јој севале и она је чврсто стезала усне и зубе, да не би издали кликтај који се пео из њених груди. Тада одједном причврсти мараму на куку. И као да хоће нешто да отме и зграби, она исправи и подиже руке горе у чаробну таму, рашири прсте као за захват, и заграби две пуне прегршти ноћи из обиља у којем је стојала.

„Ах! Дивно!“ дахну ватрено и чинило се као да жели плен у својим рукама да задави у игри своје снаге, „дивно!“ Затим се окрете и полако уђе у кућу, док је марама склизнула са њеног рамена.

Албрехт није знао да ли је слушао какву светлост или какву песму која је из ње избијала. Октавија, међутим, тихо уздрхта. Она једва приметно притисну његову руку, коју је још држала у својој. Затим оде. Оде; али не као побеђена, већ као кра-

љица која је угледала страну краљицу; страну краљицу која је смела да ишчупа две прегршти ноћи и да их понесе у своју одају.

Та ноћ усади у Октавијине груди бол који ни јутро није ублажило. Чинило јој се као да је она жена, због које је уздрхтала, али којој се ипак укочена погледа дивила, ближа тајанственим најскривенијим снагама земље но она сама. А она би им се ипак тако радо приближила исто толико колико и она друга, ма да је њу подилазила језа при самој помисли на то. Али није знала како себи да помогне.

Тако је, замишљена и сагнуте главе, ходала по башти, прелазећи ваљда по стоти пут истим благо вијугавим стазама. Гледала је како јој измиче Албрехт, кога воли, као какав малени комадић магнетског гвожђа који она мора да препусти другом магнету, пошто њој самој недостаје она привлачна моћ која га је држала. Гледала је њега, како неће да њу напусти па ипак мора то да учини. Али у тој жени није било ни прекора, ни препирања, ни жалбе, и бистра јасност њеног бола учини је готово спокојном. Тада чу, пролазећи близу шипражја које је одвајало два суседна имања, како Жоа, која се очигледно управо спремала да напусти кућу, довикује неко наређење слуги. Нека неодређена нада захвати Октавију, као да се на нешто одлучила чему се идућег тренутка и сама потсмехнула. Па ипак, после кратког оклевања, она се поведе за тим својим надахнућем слично тренутном избављењу, као што човек узима какво наркотично средство за које зна да неће отклонити узрок бола. Када је Жоа у том тренутку на улици, дуж баштенске оgrade, пошла ка граду и као у неком полу-тражењу погледала унутра, застала је Октавија на завијутку стазе, док она друга, не приметивши је, није прошла.

А затим је ова горда жена у свом јаду пошла за оном радосном, као да може да јој измами тајну њене моћи, да кришом од ње научи једну вештину која јој је страна. Није морала да се плаши да ће је спазити или зауставити, јер Жоа се није освртала, а дубље сагнута глава под баштенским шеширом широког обода сакривала је Октавијино лице од погледа оних који би је могли познати. Сада када је била на трагу своје чудне дивљачи, њено оклевање престаде и она није одвајала око од жене која је безбрижно ишла својим путем. Као да је заборавила циљ свог поласка и никаква друга жеља није њу испуњавала но да прати ону жену у стопу.

Тако су ишле дуго. Ту и тамо приметила би Октавија како се неко дете, које је Жоа у пролазу ваљда погледала, смеши на њу; али када би она сама бацила поглед на дете, насмешене црте уозбиљиле би се. Дешавало би се и да се какав мушкарац осврне за оном женом; тада би спазила како је и лице тог човека било насмејано, слично детињем лицу. А за њом, колико год да је лепа, нико се није осврнуо.

Жоа је стигла до пристаништа и као да је одатле тражила неки циљ. Октавија је ретко бивала на том месту, где је све обавијено димом шумова, где јој је у сусрет трештало јечање гвоздених ребара и урлање гвоздених губица, где је катарка стрчала уз катарку, одузимајући немилосрдно ваздух попречницама, где су црна циновска тела рикала за црном храном коју су људи-робови лопатама убацивали у њихова ждрела, где је вода била прљава од бродова што су по њој рили, и где небо као да тоне у густом мрком диму. Све то као да јој је препречавало пут. Жоа, међутим, прескакала је хитро тешке ланце и разапету ужад. На једној од оних високих зиданих рампи за пристајање, која је одласком једног цина управо остала слободна, пришла је

сасвим близу води и неко време гледала доле. Безбројни галебови крштали су похлепно изнад немирне површине, дизали се из ње и падали натраг у њу. Она се радовала њиховом вештом лету и одједном јој паде на памет да им поклони нешто од своје нежности. Осврну се на све стране, тражећи нешто, и пошто је на извесном отстојању спазила продавачицу која је пристанишним радницима продавала просто пециво, брзо купи неколико комада и свуче своје дугачке рукавице да би пециво могла да иситни у мрвице. Затим поново стаде на ивицу кеја и направивши од својих руку два ситна жива корита за храну, напуњена мрвицама пецива, подиже их смешећи се до висине својих рамена. За трен ока залепршала су се око ње читава јата галебова у лету, који су се стрмо спуштали, за тренутак се заустављали пред пријатним коритима, и опрезно и сигурно кљуцајући вадили мрвицу за мрвицом, а да својим кљуновима, канцама или крилима нису додиривали ниједан прст. Тако је она стојала као усред неке дивне, јаке, лепршаве лепезе, чију је игру примала као какво миловање. Када јој је нестало мрвица, изгледало је да једним лаким покретом захваљује птицама — које су још облетале око ње — као да су јој оне одале неку почаст.

Октавија је посматрала тај нови приказ пуна дивљења а истовремено и са неким страхом да витким опаљеним прстима Жое ипак прети опасност повреде од оштро извијених птичјих кљунова. Али као да је тај приказ опомињао на слику из прошле ноћи, сети се опет разлога из којег је била пошла за том женом, и поновно је спопаде обесхрабреност и безнадежност. Замрачене душе видела је само светла крила птица што су летеле у кругу, и стојала тако неко време као у полусну. Када се као неким напором отресла тог полусна и потражила Жоу, видела је само како она у даљини скреће у

неку побочну улицу. Доста јој беше потере. Али у неком чудном прохтеву да њој подражава, приђе продавачици и купи, као и Жоа, неколико хлебчића за храну гalebовима. Пошто их је измрвила, сада бојажљиво и дршћући, као пред неким божјим судом, подиже своје напуњене шаке. Али ниједна птица не узе ни мрвице из њене шаке. Додуше, све су се приближавале; али као испред неког невидљивог зида који би им бранио прилаз, на извесном отстојању све су се опет окренуле и одлетеле, колико год пута да су налетале. Октавија их је прижељкивала, па ипак се јежила од помисли да треба да јој се приближе. Тада тужно окрете своје презрене шаке и баци њихову садржину у воду. Мрвице нису још ни додирнуле водену површину а већ су их птице прогутале.

Тада је један тежак нем камен пао у бистри кладенац њеног срца. Октавија га је тихо носила свуда собом. Свакодневно би Албрехт, као какав немарни дечак, још по неколико груменчића песка убацивао и додавао том камену, када би јој причао о Жоа и како је све тако дивно. Али он је увек могао да говори о њој, а да се притом на бистрој површини тог кладенца није указивао ни најмањи знак замућености, нити би узбурканост са његовог дна учинила да се он излије. Јер Октавија је добро знала да он њу не вара, да је све то мужевно и добро. Она чак није могла да се отме некој врсти радости, гледајући његово уживање. А затим, чинило јој се као дирање у туђу срећу када би хтела да се себе ради брани.

А Албрехт и Жоа јахали су у поље; без терета, знајући сада да се воле, и радост због величине и снаге једне страсти која све захтева па ипак остаје незадовољена севала је из њихових очију.

Жито по пољима, које је врело лето довело до раног сазревања, лежало је већ у сноповима и њихови коњи јурили су сада преко првих меких стрњика. Једног дана Жоа, потстакнута једним од својих наглих прохтева, полете од њега на свом хитром понију, пре но што је он успео да свом коњу да правог замаха, како би остао крај ње. Она је преко неког дугачког поља јахала ка једној малој узвишици, где су снопови лежали изукрштани на гомили. Очигледно је изабрала то место за кратак одмор. Јер још у трку везала је узде за седло, на начин који је сама измислила како се не би могле сирсити, и још док се пони није сасвим ни зауставио склизнула је са њега и пустила га да слободно трчи даље, пошто је он био навикнут да јој се враћа. Док је прилазила лежају од класја, подиже са ивице њиве једну јаребицу, коју су жетеоци, пошто је имала младе, поштедели заједно са неколико класова, — као да ни тренутка не може да буде без нечега што би могла да милује. Јаребица је лежала на својим тек излеглим птићима и мирно пустила да је ухвати рука, вична опхођењу са животињама, од које није осећала никакву опасност. Са животињом у крилу, спустила се на отворене миришљаве крајеве везаног жита, и риђи хитри јарепчићи послушали су мајчин позив, тако да убрзо од тапкања узбуњених малих животињица задрхта skut њеног одела. Ускоро, међутим, јаребица рашири своја умпружућа крила преко целе те гужве и прихвати, за себе и своје младе, ново топло гнездо под Жоиним рукама које су је заклањале, не налазећи никакве непријатне разлике између новог и старог гнезда.

Ту слику посматрао је са извесног отстојања Албрехт, који је у међувремену стигао и сјахао, па сада држао коња за узду. Онако како је сада седела пред њим, са својим насмејаним лицем, са рукама које су се пожудно машиле снопова са стране,

као да хоће да привуку себи све њихово обиле, са разиграним, препуним живота мрким главицама птичица у свом крилу, које се тихо дизало и спуштало, изгледала је она као оличена плодност, киптећи од снаге и шаренила. Била је збацила свој шешир: црно се одвајала њена, у пуним витицама изнад уха причвршћена коса са златних класова, мрко чело са веселим ожиљком сличним малој светлој муњи изнад сјајних плавих очију, и тамноцрвени платнени капутић са сеновите жуте боје снопова, на које се била наслонила.

Албрехт тада осети како се у њему пење мушка пожуда за тим бићем, као каква струја жеља у његовој крви. У том тренутку учини му се она као нешто најдивније што би на овом свету могао да стекне, и он задрхта пред њом. Али преко Жоиног лица прелете облак туге када га је угледала таквог; јер она је знала како је у његовом срцу, као што љубавници знају како је у њима, и када ћуте. Она обори главу.

„Пријатељу мој“, проговори она — и глас јој је био пун туге као кукање какве дивљачи — „пријатељу мој, теби припада моје срце и теби припада моја жудња. Али жеље мога крила више не могу да ти припадну. Па ипак би оне биле твоје, нетакнуте, са хиљаду радости! Некад су поклањане, ах, такође са хиљаду радости, па ипак: данас, данас... ја због њих плачем“.

Једва да је било звука у њеној последњој речи, која је одлепршала као што пада лишће од јесењег даха. Глава јој је задрхтала од суза, прсти су лежали у сноповима — које је малопре са толико снаге зграбила и привлачила — као да траже ослонца, и вреле сузе капале су на невину, лепршаву плодност у њеном крилу.

Тако је седела дуго и пустила да јој сузе теку. Онемео од њеног бола, Албрехт није могао ни речн

да изустити, нити само једним покретом да јој помогне; стезао је усне и очи му се овлажише. Жоа најзад забаци главу, отера мале јаребнице лаким покретом, скочи и зграби узде свог коњића који је чупкао један сноп њеног лежача. Без речи прими помоћ Албрехтову, који је пришао да јој помогне при узјаживању.

Одјахали су као обавијени облаком туге. Испружена врата касали су коњи, збијени један уз другог, преко поља и путева којима су били дошли, а да нису ни осетили узду која њима управља. Јер и Албрехт је, ма колико да га је у првом тренутку изненадила чудна Жоина туга, ипак био њоме захваћен и потонуо је у њу као у какав дубок непознат понор што се одједном отворио у том неизмерљивом срцу. Али убрзо му тугу ублажи понос због тог истог срца, које је припадало њему и могло да лије горке сузе зато што за њега нема круну коју је некад поклонило. У том тренутку више није подносио облак туге који је обавијао његову главу и главу његове пријатељице. Он испружи отворену леву шаку и Жоа је стеже својом десном, као за потврду једног споразума. И показа му своје насмејано лице.

Тада се Албрехт саже к њој, Жоа се приви к њему, и он обгрли својом руком њен врат за дуг пољубац. Тај пољубац имао је укус соли и крви и био је зачињен са нешто горчине. А затим су појахали кући, као да све то мора тако да буде.

Те вечери извесла Албрехт на отворени Алстер и остаде дуго лежећи мирно у чамцу. Мислио је на оне две жене чије је куће гледао како стоје једна крај друге на обали. И као за тужан растајак сети се Октавијиних речи. Код ње је додуше налазио благодат тишине и пригушене светлости; у њеним плавим жилама текла је додуше узвишеност, ми-

лост, племенитост. Нека је и тако! Он је то знао и са болом напуштао. Овде, међутим, избијала је снага, ватра, светлост, радост из срца као румена крв; ту су биле силе елемената, уживање раног јутра, свежина извора, топли мирис жита и крепки мирис лешника, пијанство звездане ноћи и жар летњег дана прекаљен у сунчевом пламену. Ту је налазио и дивну расипност пролећа али и сетну тугу због опалих цветних листића.

Тако је из Октавијине руке исклизнуло срце овога човека, и ништа јој друго није остало но један лик као из басне, који је живео са њом, говорио са њом, о Жоа и другим стварима, који је био љубазан према њој и није њу вређао, па ипак није имао срца.

Тада — готово у исто време када су опажени и први случајеви колере — Жоа оболи од тешке шарлахне грознице, и јутарња јахања престадоше. Болест се са свом оном жестином бачила на њу са којом се радо хвата у коштац са нарочито снажним бићима. У то време Жоа ваљда недељу дана није могла ни да пита за свог пријатеља. Доцније затражи да га види. Али грозница је њу још држала у свом врелом наручју, јер болест која је отступала оставила је за собом запаљење срца. А пошто је лекар, који је боље но болест своје пацијенткиње разумевао њу саму, видео како се она мучи, како је првобитно потпуно одбијање њене жеље узбуђује и подржава њену грозницу, сматрао је да би требало бар нешто да јој дозволи. Стога јој допусти да свог пријатеља, са наслоњаче одвучене до прозора, једанпут дневно види и да му климне главом, када он буде пролазио крај баштенске оградe. Она то прими, задовољна малим, као прву лаку чорбицу која се даје болеснику који се опоравља. А лекар оде сам Албрехту и замоли га да сваког

дана, предвече када светлост више не замара очи, једанпут прође поред Жоине куће и да својој пријатељици пошаље поздрав за ноћ.

И сваког дана седела је Жоа, у исти кратки вечерњи час, крај прозора, и сваког дана пролазио је Албрехт тихо, погледао горе и поздравио, дижући напола руку, као што им је био обичај при опросту, на повратку са јутарњих јахања; и ма да су дани били врели, Албрехт је том приликом ипак носно лак, широк енглески огртач за јахање, риђе боје, у којем га је некад волела да види: као што се радо чини задовољство једној болесници чак и ситном бесмислицом, само ако ова за њу има нарочитог смисла. Тада би се Жоа уморно насмешила и захвалила погледом. Али била је још веома болесна и не ван опасности; и када јој је лекар прописао то средство, знао је шта чини. Јер када је једном покушао да је од тога одвикне, још истог часа показало му је њено срце довољно јасно да је тиме њен живот био ставио на коцку. И зато јој је оставио то средство. Није скривао пред Албрехтом како ствар стоји и ставио му је на душу да је не доведе у опасност. Али није било потребно да му то нарочито нагласи, јер Албрехт никад није пропустио да прође поред куће.

Тада, само неколико дана касније, Албрехт доби кратко писмо од Жоа, писано ужурбаним рукописом. Њен слуга га донесе у кућу.

„Пријатељу мој, ја не смем да пишем, али морам.

„У граду бесни зараза, коју називају страшним именом, — ја то знам.

„У опасности је једно дете, пријатељу мој, дете које волим. Жена која га негује подлегла је ноћас, њен муж оболео. Довенфлет“, (то је стара улица у близини пристаништа) „у другој кући лево, кроз стрменит пролаз испод капије, затим право преко степеница, на првом спрату. Тамо је чисто.

„Узми дете; даће ти га, ако још неко живи који може да ти га да. Однеси га куда хоћеш, само далеко од опасности.

„Ако вечерас проћеш поред моје куће, знаћу да ли је спасено.

„Пожури. Ж.“

Када је Албрехт добацио те ретке Октавији, да би се брзо спремио и од ње добио савет камо да одведе дете, ако га нађе, она му назначи стан бившег баштована њеног оца, чија је удова њој била потпуно одана. Албрехт пође. Благодаревши важности породичног имена, пошло му је за руком да за себе обезбеди једну од оних чета за дезинфекцију које су биле на служби у оном крају који је Жоа била означила. Јер помишљао је на то да дете, ако је могућно, одмах на лицу места ослободи клица болести, које су се можда, услед додира са оболелим хранитељима или са правим преноситељем заразе — водом из кућног водовода — задржале на његовом телу и оделу. Ако дете и само већ није заражено, требало је да остави за собом све оно што би могло да болест повуче за њим.

Албрехт је лако нашао стрменит пролаз кроз капију, који је водио у ниско двориште. Попео се преко старих, чисто одржаваних степеница и отворио врата у један мален стан, чији му изглед и цело распоред на први поглед откри пребивалиште морнара, који воли стално нешто да чисти на свом броду и ту неопходну навику не може да напусти ни на копну, под својим кровом. Све у тој соби изгледало је као опрано, причвршћено, спремљено, употребљено и истрошено готово искључиво таквим коришћењем.

Док је Албрехт са пријатним чуђењем један тренутак посматрао собу, из суседне просторије неко притисну кваку на вратима, која одмах опет отскочи, и две округле дечје руке опрезно отвори-

ше врата. Забринуто лице једне можда четворогодишње девојчице, која је стојала на прагу, намах се разведри када спази Албрехта. Дете му приђе, ухвати га за руку и чинило се као да очекује да он пође за њим у суседну собу одакле је било дошло. Тада Албрехт, узбуђен, подиже дете са пода. Мала рука обгрли његов врат са чудном нежношћу, коју је он негде већ осетио, и он пољуби лаке прстиће када су се приближили његовим уснама.

Један поглед у спаваћу собу, из које је мала била дошла, показа му да тамо нема шта да тражи. Уска постеља, у којој је јамачно још пре неколико часова почивао мртац, сада је била празна и без постељног рубља; у другој постељи лежао је човек, тешко дишући, без свести, полуоткривен. Он га препусти људима који су управо улазили и који су имали да се брину за болеснике, и зграби своје спасено благо. Брзо га свуче у дворишту, и чиста платнена марама, узета из опреме дезинфекционе чете, ступи на место баченог дечјег одела. Девојчица је била здрава и Албрехт се смејао захвално и умирено када му се она тужно жалила како су јој однели добру мајку, а она целог прошлог дана па и данас још ништа није ни јела ни пила. Жена баштована, којој је по Октавијном упутству однео дете, утолила је и глад и тугу.

Увече у уобичајени час прошао је Албрехт поред Жоиног прозора и двапут подигао руку на пола. Тада је она знала за кога је тај други поздрав послао њој горе.

Али у ноћи разболео се Албрехт и умро од колере још пре но што је сванула зора. Октавија је седела поред њега док је још било живота у њему, и њена рука почивала је мирно на његовој — на њен начин. Осећала је жељу да се баци на њега у последњем силовитом пролему једне љубави која је била као ватра у каквом вулкану покривеном сне-

гом. Али на њему је лежала зараза и бранила јој уста која је тражила. Било је као да дужина испружене руке до краја мора да остане између њихових тела. Албрехт је, додуше, са последњом снагом у својој руци и у свом оку захваљивао за њену скривену љубав и показану доброту: али његове последње речи, пре но што ће изгубити свест, биле су упућене пријатељици.

„Сада ће умрети и Жоа“, рече он, „ако пропусти да извршим своју дужност. Нико неће подићи руку за поздрав њој, када дође вече.“

Октавија је знала за вечерње изласке свога мужа; али није им придавала већи значај но миловању детета пред спавање, без којег оно не може да нађе сна.

Албрехт је био мртав када је дошао лекар. Био је онај исти који је бдио и над Жонним животом.

„Несрећним случајем мора да су клице болести доспеле у његова уста па их је он прогутао“, рече он. „Сад је јалово истраживати тај случај. — Али како да се то каже његовој пријатељици, то ме забрињава! А ако јој не кажемо, како сакрити пред њом?“

Октавија није имала одговора, а лекар га није ни очекивао. Он оде.

Октавија, међутим, спусти се на високу столицу која је стојала у соби. И сувих очију гледала је у даљину, као да су њене мисли управљене на нешто чудно. Тако је остала целог дана. Кадикад дизала би се и тихим па ипак одређеним корацима ишла горе-доле, као да мора да се припреми и прибере за нешто необично и изванредно. Затим би опет села и сувих очију укочено гледала у даљину.

А када се приближавало вече, та жена узе Албрехтов риђи јахаћи огртач и огрну се њим; на главу стави црни крути шешир, који је он обично

носио, и чврсто утисне своју косу у његово удубљење; и она узе његов кратки штап за јахање, који је он обично напола спуштао у широки џеп свог огртача.

А затим напусти та жена кућу, и ради једног покојника кога је волела пређе полако поред гвоздене оgrade суседне баште од једног краја до другог; и пред Жоиним прозором напола подиже руку за поздрав, као што је то чинио покојник.

Жоа спази лик који је очекивала и превари се. Сувише је далеко била помисао на могућност замењивања и прерушавања а да би јој икад могла да падне на памет. Ништа не слутећи пратила је погледом љубљену појаву и оживљавала је цртама које је носила у себи. Прве сенке вечери испуњавале су башту и улицу, а камена стопа гвоздене оgrade сакривала је женско одело које је вирило испод широког риђег јахаћег огртача и које би могло да ода лик.

Октавија се затетура када је стигла до заштитног стуба и жбуња које је њу скривало од пратећих погледа, и одбацујући мушки - слободно држање које је подражавала готово се сруши. Али трипут, у три узастопна дана, пошла је она на тај свој пут. Четвртог је издаде снага и више није могла да се сабере да напусти кућу.

Али тог четвртог дана Жоа више није очекивала појаву и поздрав свога пријатеља. Јер тога јутра се лекар, пошто је нашао да је опорављена и мирна, у намери да предупреди невешт случај и нов прохтев за оним лековитим средством којим више није располагао, а претпостављајући да за случај каквог опасног пролома њеног бола одмах буде присутан, усудио да јој саопшти да је са толиким хиљадама и Албрехт пао као жртва заразе. Али она никад није сазнала чија је била она рука која му је донела смрт.

Она врисну продирно и баци се уназад, погођена у срце; јер добро је осетила да је то истина. Затим се уочено усправи и погледа га у лице.

„Али синоћ ме је још поздравио?“ упита са стрепњом.

Лекар жалосно затресе главу. Страховао је да је посреди болесно привиђење пацијенткиње.

„Умро је пре четири дана и отпре два дана сахрањен, напољу, на великом гробљу у Олсдорфу.“

Тада Жоа сасвим ућута. Као да нека загонетна сила одврати све њене мисли од њеног бола а нека хладна струја се разли између ње и њених осећања; немо, страно дивљење рашири се по њеном лицу. Замоли лекара да је напусти. Знала је ко је њу поздрављао.

Од тог тренутка њен бол био је такорећи надмашен једним делом чија је величина њу потпуно испуњавала и у њој рађала неко дивно усправљање.

И тада је Жоа осетила нешто као дужност да оздрави, и извојевала је себи мир и савлађивање, да жртва једне племените жене не би била узалудна.

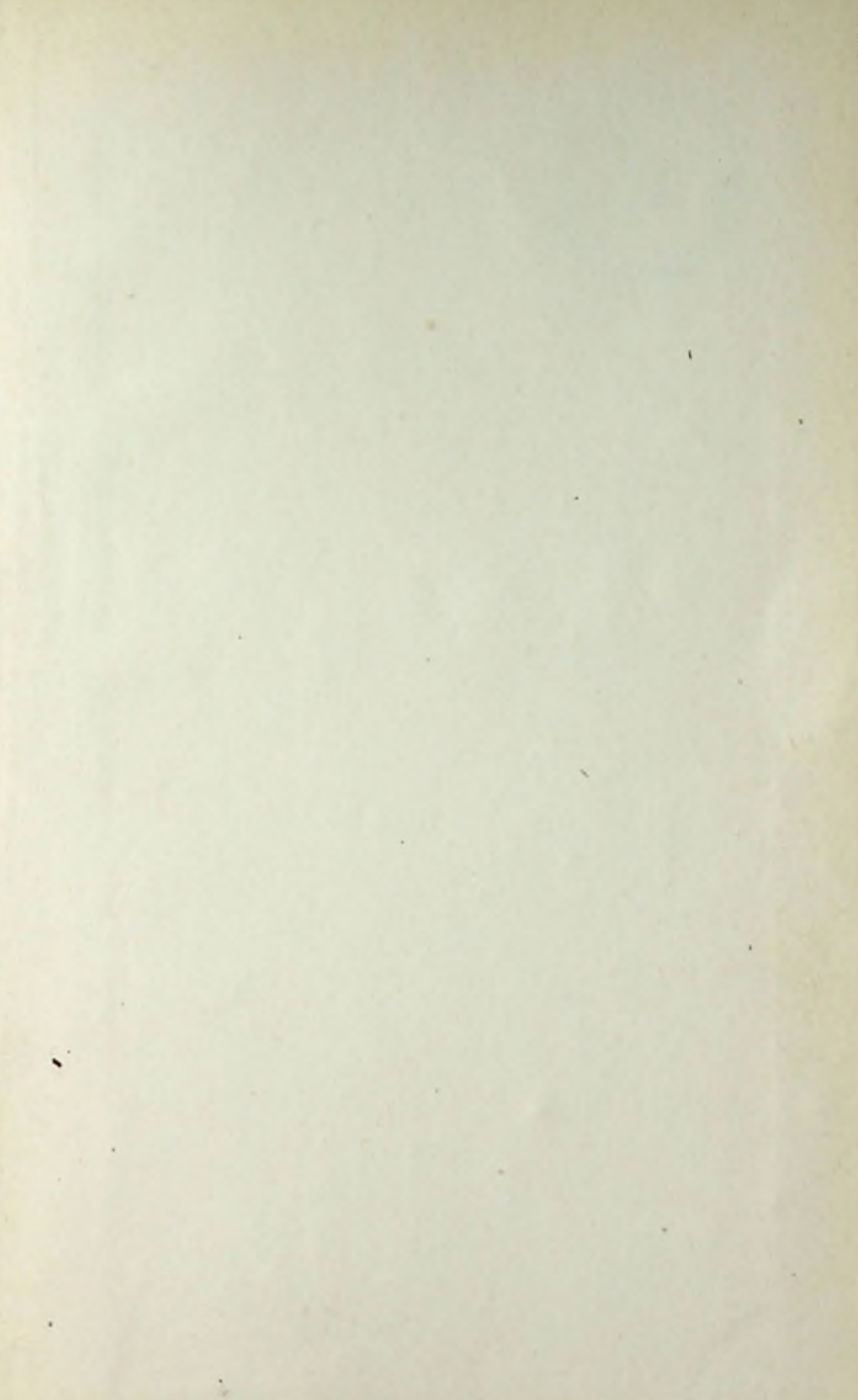
Крај

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Рудолф Г. Биндинг родио се 1867 у Базелу, где му је отац у то доба био професор кривичног права. Умро је 1938 у Штарнбергу код Минхена. Био је члан Немачке академије песништва и почасни доктор. Касно, у својој четрдесет и другој години, издао је прво своје књижевно дело, свеску побожних „Легенда данашњице“. 1911 објавио је четири новеле у књизи „Виолина“, у којима не даје важности „потребама тела“ већ „праву и моралу, части и истинитости, поносу, слободи и величини“. („Ратни другови“, „Жртва“ и др.) За Биндингова дела карактеристичан је сажет, симболичан начин изражавања. Његове личности боре се увек за „безусловно“ у „поступцима и осећањима“. Уметност за Биндинга значи „Уобличавање и изражавање најдубљих осећања на крајње и неумољиво одређен начин“. О томе сведочи и славна танана „Легенда чедности“ (1913), затим новеле „Заменик светог Ђорђа“ (1909) и „Божична легенда“ (1917). 1913 издао је прву свеску песама, а 1922 песме из рата 1914—1918 под називом „Понос и туга“ — понос због снаге националног одушевљења, туга због заблуделог света, „залуђеног мржњом и затрованог грамжљивошћу“. Сазнање тајне живота, љубави и смрти испуњава песме последње свеске „Победа срца“ (1937). Приповедач Биндинг објавио је после рата новелу „Бесмртност“ (1921) која митски обрађује удес једног ратног пилота. 1925 објавио је свој ратни дневник „Из рата“. Из ратних доживљавања потиче и прича „Позивамо Ремс на предају“ (1935). Страстан јахач и љубитељ коњарства, Биндинг је дао и „Упутства за јахање, намењена једној љубавници (1926) и „Светињу коња“ (1935). „Вожња по Мозелу из љубавних јада“ (1932) назив је једне љу-

бавне приче која одише мирисом тог винородног краја. У време крсташких ратова води нас чудна судбинска новела о монахињи „Анђелучији“ (1936). Биндингова „Целокупна дела“ (пета свеска изишла 1937) садрже још обиље песама, легенди, новела, аутобиографских података, говора, студија, манифеста итд. Сва његова дела одају мајстора који своју мисао изражава супериорно уздржано, — песника високе културе. 1933 објавио је „Одговор једног Немца свету“, као одбрану на нападе француског песника Ромена Ролана на нову Немачку.

У новели „Жртва“, која је штампана 1912, и коју овде доносимо, Биндинг даје лик једне жене, васпитане у крутом, повученом, у свему одмереном свету хансеатских патрициских породица, жене која за човека ког воли дубоком али уздржаном љубављу приноси жртву, потајно и немо, да би спасла живот своје супарнице, која јој је отела мужа и, нехотице, постала виновник његове смрти.

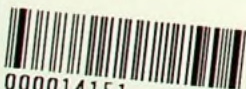

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 СР 821.112.2
БИНДИНГ Р. Г.
Жртва

ДЕСКОВАЦ

000014151

COBISS 6